

Հ Ի Մ Ն Ա Վ Ո Ր ՈՒ Մ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԱԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ

1. Համաձայն քաղաքացիական օրենսգրքի 303-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ *գործարքն անվավեր է նույն օրենսգրքով սահմանված հիմքերով դատարանի կողմից այն այդպիսին ճանաչելու ուժով (վիճահարույց գործարք) կամ անկախ նման ճանաչումից (առ ոչինչ գործարք):* Այսպիսով՝ օրենսգրքով սահմանվում է անվավեր գործարքի (ռուս.՝ недействительная сделка) 2 տեսակ՝ առ ոչինչ (ռուս.՝ ничтожная сделка, օրենքով ուղղակիորեն սահմանվում է որոշակի գործարքի վավերության կոնկրետ պայման(ներ)ի խախտման հետևանքով գործարքի առ ոչնչություն) և վիճահարույց (ռուս.՝ оспори́мая сделка, տվյալ դեպքում գործարքն անվավեր է ճանաչվում դատական ակտի հիման վրա՝ համապատասխան հիմքերի առկայության դեպքում՝ բացառությամբ եթե ուղղակիորեն չի սահմանվում, որ տվյալ խախտման դեպքում գործարքն առ ոչինչ է):

Այնինչ, 305-րդ հոդվածում նշվում է, որ *օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի պահանջներին չհամապատասխանող գործարքն անվավեր է, եթե օրենքը չի սահմանում, որ նման գործարքն առ ոչինչ է կամ չի նախատեսում խախտման այլ հետևանքներ:* Նշված դրույթների տառացի մեկնաբանությունից ստացվում է, որ օրենքով սահմանվում է անվավեր գործարքների ոչ թե 2, այլ 3 տեսակ՝ առ ոչինչ, վիճահարույց և անվավեր: Սակայն ակնհայտ է, որ 305-րդ հոդվածում նշվող «օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի պահանջներին չհամապատասխանող անվավեր» գործարքը հենց 303-րդ հոդվածի 1-ին մասում բացահայտվող վիճահարույց գործարքն է, որի անվավերությունը ճանաչվում է քաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված հիմքերով դատարանի կողմից կայացվող ակտի ուժով: Տվյալ իրավակարգավորումը կարող է տարրնթերցումների տեղիք տալ. այսպես, համաձայն օրենսգրքի 878-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ *գրավոր ձևը չպահպանելը հանգեցնում է փոխառության պայմանագրի անվավերության: Նման պայմանագիրն առ ոչինչ է:* Եթե մեկնաբանեն 305-րդ հոդվածի գործող խմբագրության լույսի ներքո, ապա ստացվում է, որ փոխառության պայմանագրի գրավոր ձևը չպահպանելը հանգեցնում է միաժամանակ 2 իրավական հետևանքի՝ անվավերության և առ ոչնչության, սակայն փաստ է, որ անվավերությունը դա ընդհանուր հասկացությունն է, իսկ առ ոչնչությունը՝ դրա տարատեսակը:

Հարկ է նաև նշել, որ մեր քաղաքացիական օրենսգիրքը ժամանակին թարգմանվել է ԱՊՀ մոդելային քաղաքացիական օրենսգրքից, և 305-րդ հոդվածը համապատասխանում է մոդելային օրենսգրքի 167-րդ հոդվածին: Սակայն այստեղ հավանաբար տեղի է ունեցել ոչ ճշգրիտ թարգմանություն, ինչի հետևանքով որոշակի իրավական անհստակություն է առաջացել գործարքների անվավերության ինստիտուտում:

Այսպիսով, անհրաժեշտ է օրենսգրքի 305-րդ հոդվածում «անվավեր» բառը փոխարինել «վիճահարույց» բառով՝ հոդվածի սահմանումները կարգավորելու համար:

2. Գործող քաղաքացիական օրենսդրությունը սահմանում է որոշակի ընդհանրություններ ունեցող պայմանագրերի 2 տեսակ՝ համալիր ձեռնարկատիրական գործունեության թույլտվության պայմանագիր (ֆրանչայզինգ, 969-րդ հոդված) և լիցենզային պայմանագիր (1106-րդ հոդված): Այս երկու պայմանագրերի հիմնական

տարբերությունը հանգում է հետևյալին. ըստ 1106-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ *լիցենզային պայմանագրով մտավոր գործունեության արդյունքի կամ անհատականացման միջոցի նկատմամբ բացառիկ իրավունք ունեցող կողմը (լիցենզատուն) մյուս կողմին (լիցենզառուին) թույլատրում է օգտագործել մտավոր սեփականության համապատասխան օբյեկտը*: Այսինքն, լիցենզային պայմանագրով լիցենզատուն կարող է լիցենզառուին փոխանցել մտավոր գործունեության ընդամենը մեկ արդյունքի կամ անհատականացման մեկ միջոցի նկատմամբ օգտագործման իրավունքը, այնինչ ֆրանչայզինգի դեպքում նման սահմանափակում չկա:

Խնդիրն այն է, որ օրենսգիրքը չի սահմանել ֆրանչայզինգի պայմանագրի գրանցման կարգ, ոչ էլ հղում է կատարել, որ այդ կարգը կարող է սահմանվել ենթաօրենսդրական ակտերով: Այսպիսով, ունենք իրավիճակ, որտեղ քաղաքացիական շրջանառության մասնակիցները, ցանկանալով կնքել ֆրանչայզինգի պայմանագիր և չկարողանալով գրանցել այդ պայմանագիրը՝ համաձայն 970-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, մեկ ֆրանչայզինգի պայմանագրի փոխարեն ստիպված են կնքել մի քանի լիցենզային պայմանագրեր:

Ռուսաստանի Ղաշնությունում այդ խնդիրը վաղուց լուծվել է (Ռուսաստանի Ղաշնության քաղաքացիական օրենսգրքի 54-րդ գլուխ՝ առևտրային կոնցեսիա), քանի որ 20-րդ դարի 90-ական թվականներից այնտեղ բազմաթիվ կազմակերպություններ ցանկանում էին հիմնել իրենց ֆրանչայզինգային կառույցները: Այնտեղ առևտրային կոնցեսիայի պայմանագրից ծագող իրավունքները գրանցում է «Ռոսպատենտը», ինչը կարգավորվում է Ռուսաստանի Ղաշնության քաղաքացիական օրենսգրքի 1028-րդ հոդվածի 2-րդ մասի և դրա հիման վրա ընդունված ենթաօրենսդրական ակտերի ուժով:

Մինչդեռ, Հայաստանում գործարարների, փաստաբանական համայնքի ու այլ շահառուների կողմից արդեն մի քանի տարի բարձրացվող այս խնդիրը դեռևս մնում է չլուծված, և դա նաև գործարար հարաբերությունների հաստատման խոչընդոտներից է:

Սույն նախագծով առաջարկված իրավակարգավորմամբ ներպետական օրենսդրության նշված բացը շտկվում է: